

Antroposofické smernice č. 1 až 22

17. februára 1924

1. Antroposofia je cesta poznania, ktorá by chcela viesť duchovno ľudskej bytosti ku duchovnu vo vesmíre. Vychádza v človeku ako potreba srdca a citu. Svoje oprávnenie musí nájsť tým, že dokáže tejto potrebe poskytnúť uspokojenie. Uznať antroposofiu môže iba ten, kto v nej nachádza to, čo musí hľadať zo svojho duševného rozpoloženia. Preto môžu byť antroposofmi iba tí ľudia, ktorí isté otázky o podstate človeka a o svete pociťujú ako životnú nutnosť, tak ako sa pociťuje hlad a smäd.

2. Antroposofia sprostredkováva poznatky, ktoré boli získané duchovným spôsobom. Ale robí to len preto, lebo každodenný život a veda založená na zmyslovom vnímaní a činnosti rozumu vedú ku hranici životnej cesty, kde by ľudské duševné bytie muselo odumrieť, keby nemohlo túto hranicu prekročiť. Tento každodenný život a táto veda nevedú k hranici tak, že by sa pri nej muselo zostať stáť, ale na tejto hranici zmyslového nazerania otvára sa ľudskou dušou samotnou výhľad do duchovného sveta.

3. Sú ľudia, ktorí veria, že s hranicami zmyslového nazerania sú dané aj hranice všetkého poznania. Keby títo ľudia zamerali svoju pozornosť na to, ako si tieto hranice uvedomujú, tak by tiež odkryli tomuto vedomiu schopnosti hranice prekročiť. Ryba pláva k hranici vody a musí ísť naspäť, pretože jej chýbajú fyzické orgány k tomu, aby žila mimo vodu. Človek prichádza ku hranici zmyslového nazerania a môže poznať, že na tejto ceste získal duševné sily k tomu, aby žil duševne v elemente, ktorý v zmyslovom nazeraní nie je obsiahnutý.

4. Človek potrebuje ku istote vo svojom cítení a k silnému rozvinutiu svojej vôle poznanie duchovného sveta. Pretože aj keď môže v najväčšom rozsahu pociťovať veľkosť, krásu a múdrosť prírodného sveta - tento mu nedáva žiadnu odpoveď na otázku o jeho vlastnej bytosti. Táto vlastná bytosť udržiava látky a sily prírodného sveta v živo-pohyblivej ľudskej postave tak dlho, až kým človek neprejde bránou smrti. Potom túto postavu prevezme príroda. Táto nedokáže látky a sily udržať pohromade, dokáže ich len rozptýliť. Veľká, krásna, múdrostiplná príroda dáva azda odpoveď na otázku: ako sa ľudská postava rozrušuje, nie však ako sa udržiava pohromade. Žiadna teoretická námietka nemôže túto otázku vyhladiť z ľudskej vnímavej duše, ak sa nechce ona sama omámiť, vymazať. Existencia tejto otázky musí ustavične živo udržiavať v každej ľudskej duši, ktorá je naozaj bdelá, túžbu po duchovných cestách poznania sveta.

5. Človek potrebuje k vnútornému pokoji sebaopoznanie v duchu. Sám seba nachádza vo svojom myslení, cítení a chcení. Vidí, ako je myslenie, cítenie a chcenie závislé na prírodnej podstate človeka. Musia sa rozvíjať podľa toho, či je telo zdravé, choré, silné, poškodené. Každý spánok ich vymazáva. Bežná životná skúsenosť ukazuje najvyššiu mysliteľnú závislosť ľudského duchovného prežívania na telesnom bytí. Tu precitá v človeku vedomie, že v tejto obyčajnej životnej skúsenosti by mohlo byť poznanie seba samého stratené. Vzniká najsťôr úzkostná otázka: Či by mohlo existovať sebaopoznanie, ktoré vychádza nad obyčajnú životnú skúsenosť a tým aj istota o pravom ja? Antroposofia chce dať na túto otázku odpoveď na podklade bezpečnej duchovnej skúsenosti. Neopiera sa pritom o názor či vieru, ale o prežívanie v duchu, ktoré je vo svojej podstate tak bezpečné ako prežívanie v tele.

6. Ak upriamime pohľad na neživú prírodu, tak nachádzame svet, ktorý sa zjavuje v zákonitých súvislostiach. Skúmame tieto zákonitosti a zisťujeme, že sú obsahom prírodných zákonov. Ale zisťujeme tiež, že skrze tieto zákony sa neživá príroda spája v jeden celok so zemou. Od tejto pozemskej súvislosti, ktorá vládne vo všetkom neživom, môžeme v nazeraní prejsť k živému svetu rastlín. Vidíme, ako mimozemský svet zosiela z diaľok priestoru sily, ktoré vyvolávajú živé z lona neživého. V živom postrehujeme podstatu, ktorá sa vytrháva čisto pozemským súvislostiam a stáva sa zjavovateľom toho, čo pôsobí nadol na zem z diaľok svetového priestoru. Aj v tej najnenápadnejšej rastline postrehneme podstatu mimozemského svetla tak, ako v oku svietiaci predmet, ktorý pred ním stojí. V tomto vzostupe pozorovania môžeme nazerať na rozdiel medzi tým, čo je pozemsko-fyzické, ktoré vládne v neživom a tým, čo je mimozemsko-éterické, ktoré silovo pôsobí v živom.

7. Zisťujeme, že človek je svojou mimoduševnou a mimoduchovnou bytosťou postavený do tohto sveta pozemskosti a mimozemskosti. Pokiaľ je postavený do pozemskosti, obsahujúcej to, čo je neživé, potiaľ nesie na sebe svoje fyzické telo; pokiaľ v sebe rozvíja tie sily, ktoré sťahujú zo svetových diaľok do pozemskosti to, čo je živé, potiaľ má éterické čiže životné telo. Tento protiklad medzi pozemským a éterickým novodobý smer poznávania vôbec nezohľadnil. A práve z tohto dôvodu rozvinul o éterickosti tie najnemožnejšie názory. Strach zo stratenia sa vo fantazírovaní zabránil tomu, aby sa o tomto protiklade hovorilo. Avšak bez takéhoto hovorenia nie je možné sa dostať k žiadnemu vhľadu do človeka a sveta.

8. Môžeme sa zaoberať bytosťou človeka do tej miery, do ktorej pozostáva z jej fyzického a jej éterického tela. Zistíme, že žiaden z javov na človeku, ktoré pochádzajú z tejto strany, nevedie k vedomiu, ale zostávajú v nevedomí. Vedomie sa nevyjasňuje, ale zatemňuje, ak sa činnosť fyzického a éterického tela zvyšuje. Stav

bezvedomia môžeme spoznať ako výsledok takéhoto zvýšenia. Sledovaním takéhoto nasmerovania úsudku dospievame k tomu, že uznáme, že do organizácie človeka - a aj zvierat'a - zasahuje niečo, čo s fyzickým a éterickým nie je rovnakého druhu. Je to účinné nie vtedy, keď fyzické a éterické sú činné zo svojich síl, ale vtedy, keď tieto prestávajú byť činnými svojím spôsobom. Tak dospievame k pojmu astrálneho tela.

9. Skutočnosť tohto astrálneho tela nájdeme, keď cestou meditácie pokročíme od myslenia, ktoré je podnecované zvonku zmyslami, ku vnútornému nazeraniu. K tomu je potrebné to myslenie, ktoré je podnecované zvonku, uchopiť vnútorne a intenzívne ho v duši prežiť ako také, bez jeho vzťahu k vonkajšiemu svetu; a potom duševnou silou, ktorú sme si v takomto uchopení a prežití osvojili, si uvedomiť, že existujú vnútorné vnímacie orgány, ktoré nazerajú duchovno tam, kde sú v zvierati a v človeku fyzické a éterické telá udržiavané vo svojich hraniciach, aby vzniklo vedomie.

10. Vedomie nevzniká pokračovaním tej činnosti, ktorá vychádza z fyzického a éterického tela, ale obe tieto musia so svojou činnosťou prísť na nulový bod, ba ešte pod neho, aby vzniklo miesto pre vládu vedomia. Oni nie sú pôvodcami vedomia, ale poskytujú len pôdu, na ktorej musí stáť duch, aby vytvoril vedomie v rámci pozemského života. Tak, ako človek na zemi potrebuje pôdu, na ktorej môže stáť, tak potrebuje duchovno v rámci pozemskosti materiálnu základňu, na ktorej sa môže rozvíjať. A tak, ako v kozme planéta nepotrebuje pôdu, aby si udržala svoje miesto, tak nepotrebuje duch - ktorého nazeranie nie je získané nasmerovaním zmyslov na to, čo je materiálne, ale nasmerovaním vlastnej sily na to, čo je duchovné - túto materiálnu základňu, aby v sebe aktivoval svoju vedomú činnosť.

11. Sebavedomie, ktoré sa zhŕňa v Ja, vystupuje z vedomia. Toto vzniká, keď duchovno vchádza do človeka tým, že sily tela fyzického a tela éterického tieto odbúravajú. V odbúravaní týchto tiel sa vytvára pôda, na ktorej vedomie rozvíja svoj život. Ak však nemá byť organizmus zničený, musí po tomto odbúravaní nasledovať opätovné budovanie. Keď sa niečo odbúrало kvôli prežívaniu vedomia, tak sa práve to odbúrané opäť vybuduje. Vo vnímaní tohto opätovného budovania spočíva prežívanie sebavedomia. Vnútorným nazeraním je možné tento pochod sledovať. Je možné vnímať zážitky, ako sa to, čo je vedomé, prevádza do toho, čo je sebavedomé - tým, že sa zo seba tvorí následný obraz toho, čo je len prosto vedomé. Toto len vedomé má svoj obraz vo - prostredníctvom odbúrania - vzniknutej prázdnote organizmu. Toto sa previedlo do sebavedomia, keď sa prázdnota zvnútra opäť zaplnila. To bytostné, čo je spôsobilé k takémuto vyplňovaniu, sa prežíva ako Ja.

12. Skutočnosť Ja sa nájde, keď vnútorné nazeranie, ktorým sa poznávajúc uchopuje astrálne telo, sa naďalej postupne buduje tak, že prežité myslenie sa v meditácii

peniká vôľou. Najskôr sa človek tomuto mysleniu odovzdával bez vôle. Tým sa dospelo k tomu, že do tohto myslenia vstupuje duchovno, tak ako vstupuje pri zmyslovom vnímaní farba do oka či tón do ucha. Ak sa človek vypracoval do stavu, že to, čo týmto spôsobom - teda pasívnou oddanosťou - oživil vo vedomí, následne vybuduje vôľovým aktom, tak v tomto vôľovom akte vystupuje vnímanie vlastného Ja.

13. Na ceste meditácie môžeme ku podobe, v ktorej vystupuje Ja v obyčajnom vedomí, nájsť tri ďalšie formy:

- 1. Vo vedomí, ktoré uchopuje éterické telo, sa Ja javí ako obraz, ktorý je však zároveň činnou bytosťou a ako taký prepožičiava človeku postavu, rast a stavebné sily.
- 2. Vo vedomí, ktoré uchopuje astrálne telo, sa Ja zjavuje ako článok duchovného sveta, z ktorého dostáva svoje sily.
- 3. Vo vedomí, ktoré bolo práve uvedené ako to, ktoré je potrebné si nakoniec vydobyť, sa Ja ukazuje ako samostatná duchovná bytosť, relatívne nezávislá na duchovnom okolí.

14. Druhá podoba ja, ako bolo uvedené v tretej smernici, vystupuje ako obraz tohto ja. Postrehnutím tohto obrazného charakteru sa osvetľuje aj myšlienková bytosťná podstata, v ktorej sa ja zjavuje pred obyčajným vedomím. Rôznymi úvahami sa hľadá pravé ja v obyčajnom vedomí. Ale vážny vhľad do zážitkov tohto vedomia ukazuje, že v ňom toto pravé ja nemožno nájsť, že tam môže vystúpiť len myšlienkový odlesk, ktorý je menej než obraz. Pravdivosť tejto skutočnosti uchopíme správne až keď pokročíme ku ja ako obrazu, ktorý žije v éterickom tele. A až tým budeme správne podnietení ku hľadaniu ja ako pravej bytosťnej podstaty človeka.

15. Vhľad do podoby, v ktorej žije ja v astrálnom tele, vedie k pravému vnímaniu pomeru človeka k duchovnému svetu. Táto podoba ja je pre obyčajné vedomie ponorená do temných hlbín nevedomia. V týchto hlbínach vstupuje cez inšpiráciu človek do spojenia s duchovnou bytosťnou podstatou sveta. Pred obyčajným vedomím stojí len úplne slabý citový odlesk tejto inšpirácie z diaľok duchovného sveta, ktorá vládne v duševných hĺbkach.

16. Tretia podoba ja dáva nahliadnuť do samostatnej bytosti človeka v rámci duchovného sveta. Podnecuje vnímanie toho, že človek so svojou pozemsko – zmyslovou prirodzenosťou stojí sám pred sebou len ako zjavenie toho, čím v skutočnosti je. Tým je dané východisko pravého sebapoznania. Pretože oná svojbytnosť, ktorá utvára človeka v jeho pravde, sa zjaví poznaniu až potom, keď človek pokročí od myšlienky ja k jeho obrazu, od obrazu k tvorivým silám tohoto obrazu a odtiaľ k duchovným nositeľom týchto sil.

17. Človek je bytosť, ktorá svoj život rozvíja v strede medzi dvomi svetovými oblasťami. Svojím telesným rozvojom je začlenený do dolného sveta, svojou duševnou bytosťou tvorí stredný svet a svojimi duchovnými silami sa usiluje o horný svet. Svoj telesný rozvoj má z toho, čo mu dala príroda; svoju duševnú bytosť nesie v sebe ako svoj vlastný podiel; duchovné sily v sebe nachádza ako dary, ktoré ho vedú nad neho samého, k účasti na božskom svete.

18. Duch tvorí v týchto troch oblastiach. Príroda nie je bezduchá. Ak v prírode nepostrehujeme ducha, potom strácame poznávajúc aj prírodu. Avšak ducha v prírodnej existencii nachádzame ako spiaceho. No tak, ako má spánok svoju úlohu v ľudskom živote a Ja musí istý čas spať, aby v inom čase bolo správne bdelé, tak musí duch sveta na mieste prírody spať, aby bol v inom mieste správne bdely.

19. Voči svetu je ľudská duša snívajúcou bytosťou, ak nedbá na ducha, ktorý v nej pôsobí. On prebúda duševné sny, tkajúce vo vlastnom vnútri, k účasti na svete, z ktorého pochádza pravá bytosť človeka. Tak, ako sa snívajúci uzatvára pred fyzickým okolím a vpriada sa do vlastnej bytosti, tak by musela duša stratiť svoju súvislosť s duchom sveta, z ktorého pochádza, keby nechcela v sebe počuť prebúdajúce volanie ducha.

20. Ku správne mu rozvoju duševného života v človeku patrí, aby si človek vo svojej bytosti plne uvedomil pôsobenie z ducha. Mnohí prívrženci novšieho prírodovedného svetonázoru sú v tomto smere tak silne predpojatí, že hovoria, že všeobecná príčinnosť je to, čo vládne vo všetkých svetových javoch. Ak sa človek domnieva, že by mohol byť sám zo seba niečoho príčinou, tak to môže vytvárať len ilúziu. Novodobé prírodné poznanie sa chce vo všetkom verne riadiť pozorovaním a skúsenosťou. Ale týmto predsudkom o skrytej príčinnosti vlastných ľudských popudov samo hreší proti tejto svojej zásade. Pretože slobodné pôsobenie z vnútra ľudskej bytosti je úplne elementárnym výsledkom ľudského pozorovania seba samého. Nesmieme to popierať, naopak, musíme to uviesť do súladu s vhl'adom do všeobecnej príčinnosti prírodného poriadku.

21. Neuznávanie tohto popudu z ducha vo vnútri ľudskej bytosti je najväčšou prekážkou dosiahnutia vhl'adu do duchovného sveta. Pretože vradenie vlastnej bytosti do prírodnej súvislosti znamená odvrátenie duševného pohľadu od tejto bytosti. Do duchovného sveta však človek nemôže preniknúť, ak neuchopí ducha najskôr tam, kde je tento daný úplne bezprostredne: v nepredpojatom seba pozorovaní.

22. Sebapozorovanie tvorí začiatok pozorovania ducha. A môže byť správnym začiatkom preto, lebo človek pri pravom rozjímaní o sebe nemôže pri tom zostať stáť, ale musí z neho pokračovať k ďalšiemu duchovnému svetovému obsahu. Tak, ako chradne ľudské telo, keď nedostáva fyzickú potravu, tak bude človek, pozorujúci v pravom zmysle sám seba, vnímať chradnutie svojej vnútornej bytosti, keď nevidí, ako do tejto vnútornej bytosti pôsobia sily duchovného sveta, ktorý je činný mimo neho.

Preložil Róbert Blaschke